

за изнесенитѣ презъ 1688 г. за християнскитѣ държави въ Европа (per Christianità) кожи отъ дубровчанитѣ е показано „биволски кожи отъ Провадия — 1000 пиастри“¹⁾).

Следъ разорението на Чипровци, поради възстанието, изглежда, че провадийската колония пострадала доста. Една частъ отъ нейнитѣ търговци се преселили въ Русе, но кога — не е известно. Въ всѣки случай презъ 1688 г. е имало все още дубровчани, които закупували за износъ кожи отъ Провадия. Седалищата, обаче, на търговскитѣ кжщи, които участвували въ тази търговия, сж били само въ Русе и Цариградъ.

Следъ 1690 г. не сж запазени вече никакви сведения за участието на дубровнишкитѣ търговци въ износа на сурови стоки, — кожи и вълна, — отъ провадийския пазаръ. Изглежда по всичко, че дубровчанитѣ сж били напустнали окончателно този край. Това предположение се потвърждава въ голѣма степенъ отъ споменатия по-горе докладъ на посланика Лука Барка отъ 1699 г., представенъ на републиката. Съ него се констатира, че въ Провадия не е имало вече дубровчани. Посланика съобщилъ въ Дубровникъ, че съществувала голѣма разлика между ценитѣ на кожата въ Провадия и София. За това той предлагалъ, като срѣдство, за да се съживи отново търговията на дубровчанитѣ въ българскитѣ земи, да се основе една търговска кжща въ София, която, като разполага съ свободни капитали въ налични срѣдства, да закупи на провадийския пазаръ кожи на твърде низка цена, отъ чиято продажба щѣло да се получи добра печалба²⁾).

Дали сж били послушани съветитѣ на ревностния дубровнишки посланикъ, не се знае, обаче, не можа да се намѣри никжде сведение, че дубровчанитѣ сж се появили наново на провадийския пазаръ.

4. Варна.

Съ заселването на турцитѣ на Балканския полуостровъ сж се измѣнили твърде много стопанскитѣ връзки на българскитѣ земи съ чужбина. Най-голѣми промѣни сж настъпили по черноморското крайбрежие. Голѣмата търговия на венецианци и генуезци по крайбрежието се прекратила изведнажъ, за да не се възстанови никога вече въ старитѣ си размѣри³⁾. Новитѣ настойници на полуострова, които гледали съ пълно недовѣрие на цѣлокупния християнски свѣтъ, превърнали за повече отъ единъ вѣкъ Черното море въ затворено море — *mare clausum*. Нѣколко десетки години на редъ турцитѣ държали завзетитѣ

¹⁾ „... delle robbe portate qui in Constantinopoli dalli mercanti Ragusei e spedite per Christianità e per mare negro nel presente anno 1688 ... buffali di Provato — 1000 piaster ...“ п. т.

²⁾ „... cioe con il contante mandare in Provato et appresso ad altri luoghi comprare cori bassio portarli in Soffia et rivenderli per contanti con un utile honesto ...“ (кореспонденцията на L. Barcha) fasc. 37 № 1784.

³⁾ ср. по подр. статията ни „Търговията на България презъ 12—14 в.“ въ сп. на Бълг. икономич. д-во год. XXI кн. 1—2, стр. 43—87.